

ΥΦΟΣ

Κάθε λογοτέχνης, όπως και κάθε άνθρωπος, έχει ένα χαρακτηριστικό τρόπο να εκφράζει τις σκέψεις και τα συναισθήματά του, κάνοντας συγκεκριμένες γλωσσικές επιλογές και αποφεύγοντας άλλες. Αυτός ο ιδιαίτερος τρόπος έκφρασης αποτελεί το ύφος γραφής ενός συγγραφέα ή ποιητή.

Η διαμόρφωση του ύφους προκύπτει από τον συνδυασμό ποικίλων στοιχείων:

- **Λεξιλογικές επιλογές:** ο δημιουργός ενδέχεται να χρησιμοποιεί απλό και εύληπτο λεξιλόγιο ή πιο απαιτητικό, με λέξεις λιγότερο συνηθισμένες και λιγότερο εύχρηστες, να χρησιμοποιεί λόγιους λεξιλογικούς τύπους της καθαρεύουσας ή να αξιοποιεί τον ιδιωματικό πλούτο της ελληνικής γλώσσας.
- **Επιλογές σύνταξης και διατύπωσης:** οι λεξιλογικές επιλογές αποκτούν εντελώς ιδιαίτερο χαρακτήρα, με τον τρόπο που επιλέγει να τις αξιοποιήσει ο δημιουργός σε επίπεδο σύνταξης. Ο λόγος μπορεί να διατηρήσει την καθαρότητα του με τη χρήση σύντομων σε έκταση και σαφών ως προς τη διατύπωση προτάσεων ή να αποκτήσει υψηλότερο βαθμό πνευματικής δυσκολίας με την επιλογή μακροπερίοδου λόγου και τη συνεχή χρήση υπόταξης. Επιπλέον, ενδέχεται ο δημιουργός να κοσμήσει το λόγο του με ποικιλία σχημάτων λόγου και εκφραστικών μέσων ή να διατηρήσει τη λιτότητα στη διατύπωση.
- **Διάθεση και στόχοι του δημιουργού:** το ύφος γραφής επηρεάζεται, συνάμα, από τη διάθεση που εκφράζει ο συγγραφέας, καθώς και τη στόχευση του κειμένου του. Ειδικότερα, ο δημιουργός μπορεί να έχει ειρωνική, χιουμοριστική ή εξομολογητική διάθεση και να στοχεύει με το κείμενό του στο να διδάξει, να συμβουλευσει, ή να συγκινήσει.

ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΙΔΗ ΥΦΟΥΣ

Λιτό – απλό ύφος

Ο δημιουργός χρησιμοποιεί απλό και κατανοητό λεξιλόγιο, σχηματίζει σαφείς και μικρής έκτασης προτάσεις, φροντίζοντας για τη σαφήνεια των νοημάτων. Στο λιτό ύφος γραφής απουσιάζουν ή είναι ελάχιστα τα σχήματα λόγου, καθώς στόχος του γράφοντος είναι να διατυπωθούν με καθαρότητα τα νοήματα που επιχειρεί να μεταδώσει. Το ύφος αυτό μπορεί να φτάσει έως την απλοϊκότητα. Ο δημιουργός θέλει να αποδώσει με αυτό τα λόγια ή τις σκέψεις ενός ήρωα χαμηλού μορφωτικού επιπέδου ή απλοϊκού στη σκέψη.

Παραστατικό – ζωντανό ύφος

Αν ο συγγραφέας θέλει να μεταδώσει ζωντανά την αφήγησή του, τότε αξιοποιεί τους διαλόγους ή τη μεταφορά σε ευθύ λόγο όσων λένε οι ήρωες του. Καταφεύγει στη χρήση σχημάτων λόγου ή διαφόρων άλλων εκφραστικών μέσων, όπως είναι οι εικόνες και οι περιγραφές, προκειμένου να αποδώσει με παραστατικότητα τη συναισθηματική κατάσταση των προσώπων, της σκέψης, τις δράσεις τους, καθώς και τον χώρο στον οποίο δρουν.

Υψηλό ύφος

Σε περιπτώσεις κατά τις οποίες ο δημιουργός επιχειρεί να αποδώσει έννοιες ή συναισθηματικές καταστάσεις που ξεπερνούν τα καθημερινά όρια, τότε συνήθως επιλογή είναι η διαμόρφωση ενός επιβλητικού ύφους γραφής. Η όλη επιδίωξη του γράφοντος υπηρετείται μέσα από λεξιλογικές επιλογές και διατυπώσεις που καθιστούν φανερή την απομάκρυνση από τα απλά συμβάντα και τις καθημερινές καταστάσεις.

Σκοτεινό – περίπλοκο ύφος

Κάποτε ο δημιουργός επιδιώκει να καταστήσει το κείμενο του δυσερμήνευτο και ιδιαιτέρως απαιτητικό στην αναγνωστική προσέγγιση. Σε αυτή την περίπτωση αξιοποιείται ο μακροπερίοδος λόγος, με συνεχείς δευτερεύουσες προτάσεις, με ασυνήθιστες λειτουργικές επιλογές και, ενίοτε, με σκόπιμη ασάφεια σε ορισμένες διατυπώσεις.

Ειρωνικό ύφος

Η αξιοποίηση της λεκτικής ειρωνείας, οι υπαινιγμοί, ο σαρκασμός, όπως και η χρήση λογοπαιγνίων, υπηρετούν την επιδίωξη του συγγραφέα να ειρωνευτεί πρόσωπα ή καταστάσεις.

Χιουμοριστικό ύφος

Ορισμένες φορές στόχος του δημιουργού είναι η μετάδοση μιας ανάλαφρης διάθεσης ή η πρόκληση γέλιου στον αναγνώστη. Στα κείμενα χιουμοριστικού ύφους αξιοποιείται κάθε τεχνική που μπορεί να οδηγήσει σε απροσδόκητες για τον αναγνώστη διατυπώσεις, οι οποίες προκαλούν εύθυμη διάθεση.

Διδακτικό – προτρεπτικό ύφος

Αν το λογοτέχνης επιθυμεί να μεταδώσει στους αναγνώστες συμβουλές για το πώς θα πρέπει να διαχειρίζονται δύσκολες καταστάσεις στη ζωή τους ή άλλα σημαντικά κατά τη γνώμη του διδάγματα, τότε υιοθετεί ένα παραινετικό ύφος. Η χρήση της υποτακτικής και της προστακτικής έγκλισης είναι ενδεικτική των διδακτικών προθέσεων του δημιουργού.

Εξομολογητικό ύφος

Αυτό το ύφος γραφής συναντάται σε πρωτοπρόσωπα κείμενα, στα οποία ο δημιουργός καταγράφει προσωπικά του βιώματα, διατυπώνει τις σκέψεις του με αμεσότητα και δημιουργεί μια αίσθηση οικειότητας σαν να εκμυστηρεύεται κάτι το ιδιαίτερα προσωπικό του στον αναγνώστη.

Προφορικό ύφος

Κάποτε πρόθεση του συγγραφέα είναι να δοθεί η εντύπωση στον αναγνώστη πως το κείμενο προσεγγίζει περισσότερο τον προφορικό, παρά το γραπτό λόγο, ώστε αυτό να καταστεί πιο οικείο και πιο ζωντανό. Σε αυτή την περίπτωση, χρησιμοποιεί με μεγάλη συχνότητα εκφράσεις του προφορικού λόγου, ενώ φροντίζει να υπάρχουν ενδείξεις προφορικότητας και σε συντακτικό επίπεδο, με χαλάρωση της αλληλουχίας, ανολοκλήρωτες διατυπώσεις και γρήγορο πέρασμα από σκέψη σε σκέψη.

Λυρικό – ποιητικό ύφος

Το ύφος αυτό συναντάται τόσο σε ποιητικά όσο και σε πεζά κείμενα, όταν πρόθεση του δημιουργού είναι μέσα από την αξιοποίηση της μουσικότητας της γλώσσας να δώσει έμφαση στην ομορφιά ενός τοπίου ή μιας συναισθηματικής κατάστασης. Συναντάμε, συχνά, την ποιητικότητα του ύφους σε περιγραφές πεζών κειμένων, όπου ο συγγραφέας με τα κατάλληλα σχήματα λόγου και τη χρήση μη καθημερινών λέξεων προσδίδει με λυρικό τρόπο το κάλλος του φυσικού χώρου.

Υποβλητικό ύφος

Ο δημιουργός επιχειρεί με το ήθος αυτό να μεταδώσει στον αναγνώστη μια συγκεκριμένη συναισθηματική διάθεση. Φροντίζει, τότε, κάθε στοιχείο του κειμένου να υπηρετεί τον συγκεκριμένο σκοπό, επιτρέποντας το συναίσθημα να κυριαρχεί τόσο στα λόγια των προσώπων όσο και στην ιδιαίτερη σκηνοθεσία του χώρου.